

HET CERTIFICAAT VAN NIET-BESCHERMING ALS TOPSTUK

Wat?

Dit certificaat geldt als een officiële bevestiging dat het roerend goed of de verzameling waarop dit certificaat betrekking heeft geen topstuk is in de zin van het Topstukkendecreet.

Voor het buiten de Vlaamse Gemeenschap brengen ervan is geen toelating vereist. Het gaat om erfgoed dat vrij kan circuleren binnen de Europese Unie.

Voor het buiten de Europese Unie brengen van dit erfgoed blijft de Europese Verordening nr.116/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de uitvoer van cultuurgoederen evenwel onverkort van toepassing. Indien het roerend goed of de verzameling onder één van de vijftien categorieën van Verordening valt (zie [bijlage 3](#)), dan is steeds een EU-uitvoervergunning vereist.

Het certificaat is geen authenticiteitsverklaring, noch een bewijs van de eigendomstitel van de houder van dit cultuurgoed.

Geldigheidsduur

Een certificaat blijft geldig tot 10 jaar na de datum van uitgifte ervan.

Wanneer aanvragen?

Het Topstukkendecreet bepaalt dat voor het buiten de Vlaamse Gemeenschap brengen van topstukken een toelating vereist is.

Deze toelatingsplicht geldt sinds de inwerkingtreding van het gewijzigde Topstukkendecreet (14 november 2015) zowel voor de roerende goederen en verzamelingen die werden opgenomen in de Topstukkenlijst, als voor de roerende goederen en verzamelingen die niet in deze lijst werden opgenomen maar wel beantwoorden aan de criteria 'zeldzaam en onmisbaar' van het Topstukkendecreet (zie [bijlage 2](#)).

Het gewijzigd Topstukkendecreet legt aan de eigenaars, bezitters en houders van roerend cultureel erfgoed een zorgvuldigheidsplicht op. Zij moeten, wanneer zij dit erfgoed buiten de Vlaamse Gemeenschap willen brengen, nagaan of het niet om erfgoed gaat dat onder de criteria 'zeldzaam en onmisbaar' valt. Dergelijk erfgoed mag immers niet buiten de Vlaamse Gemeenschap gebracht worden zonder voorafgaande toelating.

Eigenaars die vermoeden roerende goederen of verzamelingen te bezitten die mogelijkwijze als een topstuk moeten beschouwd worden, kunnen via het aanvragen van dit certificaat hierover bindend uitsluitel krijgen vanwege de Vlaamse overheid.

Op die manier kunnen eigenaars vermijden dat zij - bijvoorbeeld voor een veiling - zonder voorafgaande toelating erfgoed buiten de Vlaamse Gemeenschap brengen dat dan, bij een latere beoordeling, een topstuk blijkt te zijn. In die gevallen gaat het om een topstuk dat zonder de vereiste voorafgaande toelating daartoe buiten de Vlaamse Gemeenschap werd gebracht. Een dergelijke ongeoorloofde handeling heeft steeds – ook in het geval van verschoonbare dwaling - tot gevolg dat het topstuk terug naar de Vlaamse Gemeenschap moet worden gebracht. Is er kwaad opzet in het spel dan zijn ook de strafbepalingen van het Topstukkendecreet van toepassing.

De rechtszekerheid die een dergelijk certificaat biedt, komt zowel verkoper, tussenpersoon als koper ten goede.

Vuistregels

Topstukken zijn zeldzaam. Voor erfgoed waarvan de waarde lager ligt dan de waardendrempels van de Europese Verordening nr.116/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de uitvoer van cultuurgoederen (zie bijlage 3) mag een eigenaar er geredelijk van uitgaan dat deze stukken geen ‘topstukken’ zijn in de zin van het Topstukkendecreet, tenzij er informatie ter beschikking zou zijn die op het tegendeel wijst.

Het verdient aanbeveling om voor erfgoed met een hogere verkoopwaarde (waarden van meer dan 500.000 euro voor schilderijen of meer dan 100.000 euro voor de overige types van erfgoed) steeds een certificaat aan te vragen. Voor erfgoed met een dergelijke financiële waarde mag er vanuit gegaan worden dat, in vergelijking met andere cultuurgoederen, de kans groter is dat deze als ‘topstuk’ in de zin van het gewijzigde Topstukkendecreet beschouwd moeten worden.

Noot: Bovenstaande vuistregels gelden louter als praktisch richtsnoer. Het zijn geen decretaal bindende richtlijnen.)

Wie vraagt aan?

De eigenaars of de daartoe door hen gemachtigden.

Hoe aanvragen?

De aanvraag kan gebeuren op basis van een schrijven (of e-mail).

De aanvrager kan voor het indienen van een aanvraag gebruik maken van het formulier 'aanvraag certificaat van niet-behoren tot het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap' ([link vermelden](#)).

Aanvragen per post worden gericht aan :

Vlaamse overheid
Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Afdeling Cultureel Erfgoed

t.a.v. de heer Geert Elshout
Arenbergstraat 9
1000 Brussel

Aanvragen per e-mail worden gericht aan :

topstukken@vlaanderen.be

Welke informatie moet een aanvraag bevatten?

De aanvraag moet volgende informatie bevatten:

1. naam, adres en contactgegevens van de aanvrager

De eigenaar kan zelf de aanvraag indienen, in welk geval hij zijn eigen naam, adres en contactgegevens doorgeeft.

De eigenaar kan er ook voor opteren om een gemachtigde aan te stellen. In dat geval zal de gemachtigde fungeren als aanvrager en zijn het zijn naam, adres en contactgegevens die worden doorgegeven.

2. toereikende identificatie

De aanvrager moet aangeven:

- om welk **type van erfgoed** het gaat. Met 'type' wordt de aard van het object of de verzameling bedoeld waarvoor een certificaat wordt aangevraagd. Er kan gekozen worden uit een beperkt aantal types.
- indien het object of de verzameling niet onder één van die types kan ondergebracht worden, dan moet de aanvrager het resttype 'andere' aanduiden. Voor het overzicht van de mogelijke types: zie [bijlage 1](#);

3. bijkomende informatie in geval van een individueel object:

- de **titel** (zo bekend) en/of het voorgestelde **onderwerp** (bijvoorbeeld 'de Roof van Europa' of 'gerechtstaferaal' of 'veldslag) van het object;
- de **maker** (zo bekend) (eventueel met de vermeldingen 'atelier van', 'toeschrijving aan').
- de **datering** (zo bekend) (signeerdatum of een benaderende datering, bijvoorbeeld voor archeologica: 'Egypte, Tweede Koninkrijk' of voor schilderijen 'zeventiende eeuw');
- de **afmetingen**;
- het **materiaal** of de materialen waaruit het object bestaat (bijvoorbeeld 'olie op doek' of 'verguld koper en zilver)
- **bijzondere opmerkingen** in functie van identificatie (bijvoorbeeld: gesigneerd links onder, merktekeningen, specifieke en herkenbare beschadigingen of restauraties);
- een toereikende **foto**. De foto moet kwalitatief en gedetailleerd genoeg zijn om op basis daarvan het stuk te kunnen identificeren.

4. bijkomende informatie in geval het om een verzameling gaat:

- **omschrijving** van de verzameling (bijvoorbeeld: 'verzameling klos en naaldkant' of 'reeks reliekbeurzen met zijdeweefsels en borduurwerk' of 'architectuurarchief' of '19^e eeuwse archeologische collectie')
- de **periode** waaruit de stukken in de verzameling dateren (bijvoorbeeld XVIe- XVIIe eeuw)
- Een lijst van de stukken met, zo mogelijk, **een korte beschrijving van elk van de stukken en foto**.
- als bijlage de **lijst** toe van de stukken die deel uitmaken van de verzameling.

5. de herkomst- en eigendomsgeschiedenis van het roerend goed of de verzameling.

6. een verklaring op erewoord dat het roerend goed of de verzameling zich wettig en definitief binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt.

Behandelingstermijnen

Het certificaat wordt ten laatste 40 dagen na de ontvangst van een volledige aanvraag afgegeven. Het wordt geweigerd indien de Vlaamse overheid meent dat het roerend goed of de verzameling in kwestie wel degelijk een topstuk is in de zin van het Topstukkendecreet.

Wettelijk kader:

Decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijke belang, zoals gewijzigd (30 april 2009) (25 april 2014)

<http://www.kunstenerfgoed.be/beleid/wet-en-regelgeving/topstukkendecreet>

Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijke belang, zoals gewijzigd (11 september 2015)

http://www.kunstenerfgoed.be/sites/default/files/uploads/121002_uitvoeringsbesluit_topstukkendecreet.pdf

Bijlage 1: Types van erfgoed (vak 1 van de aanvraag)

Met 'type' wordt de aard van het object of de verzameling bedoeld waarvoor een certificaat wordt aangevraagd. Er kan gekozen worden uit een beperkt aantal types, welke hierna opgesomd worden.

Indien het object of de verzameling niet onder één van die types kan ondergebracht worden, dan moet de aanvrager het resttype 'andere' aanduiden.

☐ archeologisch object	☐ onderdeel monument	☐ schilderij
☐ aquarel	☐ gouache	☐ pasteltekening
☐ mozaïek	☐ tekening	☐ prent
☐ affiche	☐ beeldhouwwerk	☐ foto
☐ film	☐ fotonegatief	☐ filmnegatief
☐ handschrift	☐ incunabel	☐ geografische kaart
☐ muziekpartituur	☐ boek of -verzameling	☐ archieven
☐ faunaverzameling of onderdeel	☐ floraverzameling of onderdeel	☐ mineralenverzameling of onderdeel
☐ anatomische verzameling of onderdeel	☐ etnografisch object of verzameling	☐ paleontologisch object of verzameling
☐ munt of muntenverzameling	☐ vervoermiddel	☐ glaswerk
☐ edelsmeedwerk	☐ meubel	☐ muziekinstrument
☐ vloertapijt	☐ wandtapijt	☐ wapen
☐ andere:		

Bijlage 2: Wanneer is een roerend goed of een verzameling een topstuk?

Een roerend goed of een verzameling is een topstuk indien het beantwoordt aan de door het Topstukkendecreet gehanteerde criteria 'zeldzaam en onmisbaar' en derhalve beschouwd moet worden als van uitzonderlijk belang voor de Vlaamse Gemeenschap.

De criteria 'zeldzaam' en 'onmisbaar' zijn **cumulatief**. Een topstuk moet én zeldzaam én onmisbaar zijn.

Zeldzaam betekent dat er *weinig andere gelijke of gelijksoortige voorwerpen of verzamelingen in dezelfde staat in de Vlaamse Gemeenschap aanwezig zijn.*

Unieke voorwerpen of verzamelingen voldoen uiteraard per definitie aan dit criterium. De notie 'zeldzaamheid' is echter duidelijk ruimer dan dit en moet begrepen worden in verhouding tot het geheel. Zo zal men bijvoorbeeld in het domein van de beeldende kunsten het criterium zeldzaamheid moeten interpreteren in verhouding tot de totaliteit van het oeuvre van een kunstenaar: een werk kan binnen dit kader zeldzaam zijn qua thematiek, qua periode, qua techniek, qua artisticeit et cetera.

Onmisbaar betekent dat *het voorwerp of de verzameling minstens één van de volgende vier eigenschappen bezit: een **bijzondere waarde voor het collectieve geheugen**, een **schakelfunctie**, een **ijkwaarde** of een **bijzondere artistieke waarde**.*

1° De bijzondere waarde voor het collectieve geheugen houdt in dat het voorwerp of de verzameling een duidelijke herinnering is aan onder meer personen, instellingen, gebeurtenissen of tradities die belangrijk zijn voor de cultuur, de geschiedenis of de wetenschapsbeoefening van Vlaanderen.

Men herkent deze selectieparameter bijvoorbeeld in het schilderij "Het interieur van de Jezuïetenkerk, thans de Sint-Carolus-Borromeuskerk" en gedateerde werken van Willem Schubart van Ehrenberg, een 17de-eeuws Antwerps schilder, gespecialiseerd in architectuurstukken (Antwerpen, Rubenshuis): dit schilderij beeldt minutieus het interieur uit van de Antwerpse Jezuïetenkerk, zoals het er oorspronkelijk uitzag voordat het meubilair verloren ging in een fatale brand in 1718. Zo ziet men op de achtergrond van dit schilderij meesterwerken van Van Dyck en Rubens uitgebeeld: op het hoofdaltaar kan men Rubens' altaarstuk "De Wonderen van de heilige Ignatius van Loyola", de patroonheilige van de kerk, bemerken.

2° De schakelfunctie betekent dat het voorwerp of de verzameling een relevante schakel vormt in een ontwikkeling die belangrijk is voor de evolutie van de kunst, de cultuurgeschiedenis, de archeologie, de geschiedenis of de wetenschapsbeoefening.

Een object met een schakelfunctie toont een essentiële fase/ omwenteling in het oeuvre van een kunstenaar, van een school of stijl of van een ontwikkeling in de wetenschap. Zo bijvoorbeeld de eerste werken waarin een kunstenaar een nieuwe richting en stijl inslaat (bv. introductie olieverfschilderkunst), aan kunstwerken waarvan de opdracht bekend is zodat zij

in tijd of ruimte kunnen geplaatst worden en aan kunstwerken met een nieuwe iconografie. Een 'klassiek' voorbeeld is Rubens' altaarstuk "*Triptiek met de Kruisoprichting*" uit 1610-1611 (Antwerpen, OLV kathedraal): Rubens' "*Kruisoprichting*" combineert Noord-Europese, Italiaanse en antieke ideeën en van doorslaggevend belang voor het ontstaan van een geheel nieuwe baroktrant in de Nederlanden.

Binnen het wetenschappelijk erfgoed kan men denken aan een wetenschappelijk instrument dat voor een revolutionaire omwenteling in de wetenschapsbeoefening heeft gezorgd. Zo bijvoorbeeld de spinmachine "*Mule-Jenny*" (Museum voor Industriële Archeologie en Textiel, Gent), één van de zeldzame in Vlaanderen bewaarde spinmachines uit de periode van de eerste industriële revolutie.

3° De parameter ijkwaarde houdt in dat het voorwerp of de verzameling een belangrijke bijdrage vormt in het onderzoek of de kennis van andere belangrijke voorwerpen in de kunst, de cultuur, de archeologie, de geschiedenis of de wetenschap.

De ijkwaarde is een typisch wetenschappelijke criterium. Bij kunstwerken kan het om een zeldzaam gedateerd en/of gesigneerde kunstwerk gaan van een meester op basis waarvan men de rest van zijn oeuvre kan toeschrijven en dateren. Het kunstwerk levert zo een belangrijke bijdrage in de kennis en het onderzoek van andere belangrijke voorwerpen. In de technische wetenschappen herkent men de ijkfunctie in het prototype van een belangrijk voorwerp. Bijvoorbeeld een vlindercollectie waarin zogenaamde "typen" zitten, dat wil zeggen exemplaren op basis van dewelke soorten beschreven zijn. Voorwerpen en verzamelingen dus die als 'toetssteen' fung(e)er(d)en binnen het wetenschappelijk onderzoek.

4° De vierde eigenschap van onmisbaarheid is de bijzondere artistieke waarde. Deze parameter duidt op het artistieke belang van het voorwerp of de verzameling in vergelijking met de gekende kunstproductie.

Bijlage 3: Categorieën bij de Europese Verordening nr.116/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de uitvoer van cultuurgoederen

categorie 1. Oudheidkundige voorwerpen, ouder dan 100 jaar, afkomstig van opgravingen en vondsten, oudheidkundige locaties of oudheidkundige collecties

categorie 2. Delen die integrerend deel hebben uitgemaakt van artistieke, historische of religieuze monumenten die niet in hun geheel bewaard zijn gebleven, ouder dan 100 jaar

categorie 3. Afbeeldingen en schilderijen die niet tot categorie 4 of 5 behoren en geheel met de hand zijn vervaardigd, ongeacht op welke ondergrond en van welke materialen (1)

categorie 4. Aquarellen, gouaches en pasteltekeningen die geheel met de hand zijn vervaardigd, ongeacht op welke ondergrond (1)

categorie 5. Mozaïeken, ongeacht van welke materialen, die geheel met de hand zijn vervaardigd en niet tot categorie 1 of 2 behoren, en tekeningen die geheel met de hand zijn vervaardigd, ongeacht op welke ondergrond en van welke materialen (1)

categorie 6. Oorspronkelijke gravures, prenten, zeefdrukken en lithografieën en hun respectieve matrijzen, alsmede de originele affiches (1)

categorie 7. Oorspronkelijke beelden of oorspronkelijk beeldhouwwerk, alsmede kopieën die zijn verkregen volgens hetzelfde procedé als de oorspronkelijke stukken (1), en die niet tot categorie 1 behoren

categorie 8. Fotoafdrukken, films en de negatieven daarvan (1)

categorie 9. Wiegendrukken en manuscripten, met inbegrip van geografische kaarten en partituren, afzonderlijk of in verzamelingen (1)

categorie 10. Boeken, ouder dan 100 jaar, afzonderlijk of in verzamelingen

categorie 11. Gedrukte geografische kaarten, ouder dan 200 jaar

categorie 12. Archieven en onderdelen daarvan, ongeacht de aard en het materiaal, ouder dan 50 jaar

categorie 13. a)Verzamelingen (2) en exemplaren voor verzamelingen van fauna, flora, mineralen en anatomische delen

b)verzamelingen (2))van historisch, paleontologisch, etnografisch of numismatisch belang

categorie 14. Vervoermiddelen, ouder dan 75 jaar

categorie 15. Andere antiquiteiten die niet tot de categorieën A 1 tot en met A 14 behoren:

a) tussen 50 en 100 jaar oud: speelgoed, spellen, glaswerk, edelsmidwerk, meubelen en meubelstukken, optische instrumenten en instrumenten voor de fotografie of de

cinematografie,,muziekinstrumenten,uurwerken,houtwaren,aardewerk,tapisserieën,,
tapijten,behangselpapier,wapens

b) meer dan 100 jaar oud

A. De bij de categorieën A.1 tot en met A.15 ingedeelde cultuurgooderen vallen alleen binnen het toepassingsgebied van deze verordening, indien de financiële waarde ervan ten minste gelijk is aan de in punt B aangegeven drempels.

B. Financiële waardendrempels voor bepaalde onder A genoemde categorieën (in EUR)

Ongeacht hun waarde:

- (cat. 1) oudheidkundige voorwerpen
- (cat. 2) niet in hun geheel bewaarde monumenten
- (cat.9) wiegendrukken en manuscripten
- (cat. 12) archieven

Waarde van 15 000 euro of meer:

- (cat. 5) mozaïeken en tekeningen,
- (cat. 6) gravures,
- (cat. 8) fotoafdrukken
- (cat. 11) gedrukte geografische kaarten

Waarde van 30.000 euro of meer:

- (cat. 4) aquarellen, gouaches en pasteltekeningen

Waarde van 50.000 euro of meer:

- (cat. 7) beelden,
- (cat. 10) boeken,
- (cat. 13) verzamelingen,
- (cat. 14) vervoermiddelen
- (cat.15) alle andere voorwerpen onder categorie 15

Waarde van 150.000 euro of meer:

- (cat. 3) schilderijen

De naleving van de voorwaarden inzake de financiële waardendrempels moet worden beoordeeld bij de indiening van de aanvraag om een uitvoervergunning. De financiële waarde is die van het cultuurgood in de lidstaat als bedoeld in artikel 2, lid 2.

(1) Ouder dan 50 jaar en niet meer in het bezit van de maker.

(2) Als omschreven in het arrest van het Hof van Justitie in zaak 252/84, namelijk "Voorwerpen voor verzamelingen in de zin van post 9705 van het gemeenschappelijk douanetarief zijn voorwerpen die geschikt zijn om in een verzameling te worden opgenomen, dat wil zeggen voorwerpen die relatief zeldzaam zijn, normalerwijs niet overeenkomstig hun oorspronkelijke bestemming worden gebruikt, voorwerp zijn van speciale handelsbranches buiten de gewone handel in soortgelijke gebruiksvoorwerpen, en een hoge waarde hebben".